

Predgovor

Potreba, zbrati in ponatisniti v najrazličnejših starih, dandanes težko dostopnih časopisih raztresene Kopitarjeve spise se je prvič javno v tisku izrekla že za Kopitarjevega življenja, in sicer je to storil M. Čop 30. marca 1833 v Ausserordentliche Beilage zum Illyrischen Blatte N^{ro.} 13, str. 2: »Eine Sammlung seiner (to je Kopitarjevih) in den verschiedenen österr. Zeitschriften erschienenen kritischen Aufsätze, die sich durch Scharfsinn und Gelehrsamkeit eben so, wie durch Originalität der Darstellung auszeichnen, würde nicht nur allen Slawisten, sondern auch allen übrigen Philologen von weiterem Umblick gewiss willkommen seyn.« Že preje, med 1829—1831, pa se je Čop podobno izrazil tudi v zgodovini slovenskega slovstva, ki jo je napisal za P. Šafařika, a izdal šele 1864 J. Jireček »Paul Jos. Šafařik's Geschichte der südslawischen Literatur. I. Slowenisches und glagolitisches Schriftthum« (str. 36): »Die von ihm (to je od Kopitarja) in verschiedenen Zeitschriften, namentlich in den Annalen der Literatur des österreichischen Kaiserthums, der Wiener Literaturzeitung, den durch einige Zeit von ihm redigierten Jahrbüchern der Literatur, und selbst im österreichischen Beobachter zerstreuten kritisch-philologischen Aufsätze verdienten nicht nur wegen ihres durch Scharfsinn, Gelehrsamkeit, fruchtbare Ideen u. s. w. ausgezeichneten Inhalts, sondern selbst wegen ihrer originellen Darstellungsweise gesammelt und vereint herausgegeben zu werden. Eine solche Sammlung, bestimmt den kritischen Sinn anzuregen und zu befruchten, würde nicht nur für slawische Studienfreunde, sondern auch für andere Philologen von weiterem Umblick von Nutzen sein.« Ker ni Šafařik po ugotovitvi I. Kunšiča, Doneski k zgodovini književne zveze mej Čehi in Slovenci (Zbornik Slovenske Matice I 79, 128 sl., 149) navedenega mesta v ničemer izpremenil, se more Čopovo mnenje smatrati tudi za Šafařikovo.

L. 1841 se je Vuk Stefanović Karadžić obrnil na kneza Miloša Obrenovića s prošnjo za podporo za literarne načrte, med katerimi je bil tudi ta, da bi z danimi mu novci »штампао важна дјела и другијех знатнијех списатеља, као нап. Копитара — Kleine Schriften« (V. A. Francev, Korespondence Pavla Josefa Šafařika část II, str. 873. Sbirka pramenů k poznání literárního života v Čechách, na Moravě a v Slezku, skup. II, číslo 25, v Praze 1927, v poročilu I. Sreznevskega P. Šafařiku v pismu z dne 5. febr. 1842). Že po Kopitarjevi smrti, l. 1846, je njegov prijatelj in biograf, nemški pisatelj dr. G. Legis Glückselig, prav za prav A. A. Glückselig (1806—1867) izjavil v bibliografiji Kopitarjevih spisov »Kopitariana« (Oesterreichische Blätter für Literatur und Kunst III, Nr. 86, Wien, 18. Juli 1846, str. 666): »Gar Vieles davon (to je od

spisov, navedenih v bibliografiji) scheint mir des Wiederabdruckes in einem besonderen Werke würdig; um eine Bibliothek slavistischen und verwandten Wissens herzustellen, die der goldnen Drei eigenthümlicher Werke (mehr als drei Bücher, [to je vsekakor slovenska slovnica 1808, Glagolita Clozianus 1836, Hesychii glossographi discipulus et ἐπιγλωσσοιστης Russus 1839], — deren jedes freilich ein Ereigniß ist — hat Kopitar während der 36 Jahre seiner literarischen Thätigkeit nicht edirt) zur Ergänzung und zur Folie dienen.« Tudi iz Rusije je prišel tak glas. Znameniti ruski historik in slavofil M. P. Pogodin (1800—1875) poroča v pismu z dne 20. decembra 1856 P. Šafaříku, kako je našel za izdajo slovanskih spisov mecena v osebi ruskega bogatega trgovca V. A. Kokoreva in kako misli uporabiti za to podarjeno vsoto dvanajst tisoč zlatih frankov, med drugim »1000 фр. на собрание и издание всѣхъ мелкихъ сочиненій Копитара, разсѣянныхъ по журналамъ и брошюрамъ. Это намѣреніе найдетъ, я знаю, возражателей въ Прагѣ, вооруженной, можетъ быть, и не безъ основанія противъ Копитара, но должно быть безпристрастну: наука выше всего. Копитаръ принадлежитъ къ числу славянскихъ знаменитостей; должно быть снисходительну къ нѣкоторымъ его увлеченіямъ, простить нѣкоторыя его несправедливости и воспользоваться его ученостію, остроуміемъ и познаніями« (Korespondence P. J. Šafařika II 785—6). Šafařík je nato Pogodinu odgovoril 22. februarja 1857: »Sollten Sie glauben, dass ich Kop.' Gelehrsamkeit nicht anerkenne u. s. w., so würden Sie in einem grossen Irrthum sein. Ich habe K. nie feindlich behandelt und ihm seine Feindseligkeiten verziehen; ich habe ihn bedauert, konnte aber die Sachlage nicht ändern« (ib. str. 796).

Tolokrat izraženo željo, oziroma namero je še istega l. 1857 deloma uresničil Kopitarjev učenec Fr. Miklošič z izdajo prvega dela »Barth. Kopitars Kleinere Schriften sprachwissenschaftlichen, geschichtlichen, ethnographischen und rechtshistorischen Inhalts« (Wien 1857, 8°, 380 str.). Poleg avtobiografije iz l. 1839 so v knjigi ponatisnjeni manjši spisi nekako do l. 1818, vendar nepopolno ter z nekaterimi pomotami in izpremembami. Miklošič je za tisk pripravil tudi drugi del. Njegov izid je bil najavljen že na platnicah prvega. Vsebovati bi imel tudi seznam k celotni izdaji, Miklošičeve pripombe ter dodatke in popravke. Toda ni mogel iziti, »ker se stroški niti pri l. niso poplačali«. »Po (Miklošičevem) mnenji moralo bi Kopitarjeve spise izdati kako društvo n. pr. Matica« (M. Murko, † Franc Miklosich, Letopis Matice Slovenske za leto 1891, str. 266, prip. 1, in id., Rozpravy z oboru slovanske filologie, v Praze 1937, Práce Slovanského ústavu sv. IV, str. 170, prip. 25 v češkem prevodu). Rokopis se sedaj nahaja v Miklošičevi zapuščini na Dunaju v Narodni, prej Dvorni knjižnici (Nationalbibliothek). O Miklošičevi izdaji govori V. Jagić, Источники для исторіи славянской филологіи. Томъ II. Новья письма Добровскаго, Копитара и другихъ югозападныхъ

Славянъ. Введеніе str. XXXVII (Сборникъ отдѣленія русскаго языка и словесности Императорской Академіи Наукъ. Томъ LXII. Санктпетербургъ 1897): »Множество статей, помѣщенныхъ въ различныхъ журналахъ, было бы для позднѣйшихъ поколѣній давно уже предано забвенію, если бы не родилась у Миклошича благая мысль собрать эти статьи, въ извѣстныхъ *Kleine Schriften*. Жаль, что изданіе не доведено до конца.« П. v Предисловіе str. II pa pripoveduje, da je našel »важнѣя новѣя данныя для полной біографіи и всесторонней оцѣнки знаменитаго Копитара... въ связкѣ тетрадокъ, предназначенныхъ покойнымъ Миклошичемъ для продолженія изданія собранныхъ сочиненій Копитара«. *Te naloge se je končno lotil Jagić sam, ki je toliko storil za osvetlitev Kopitarja z izdajo velikega dela njegove korespondence v* Источники для исторіи славянской филологіи, томъ I, Письма Добровскаго и Копитара (Сборникъ томъ XXXIX, Санктпетербургъ 1885, 8°, str. CVII in 751), томъ II (glej gori, 8°, str. III in CII ter 928). V Спомени моего живота II 285 (Српска Краљевска Академија. Посебна издања књ. CIV. Друштвени и исторички списи књ. 45. Београд 1934) piše: »Београдска академија и српско министарство народне просвете више су пута исказали жељу да се на њихове трошкове изда друга, још несабрана књига Копитаревих *Kleine Schriften*.¹ У ту сврху купише од Миклошићева оба сина све егземпларе што су остали од прве књиге тога дела, који бише послани у Београд још пре неголи је букнуо рат. Да ли су ти егземплари у Београду сачувани или су тамо пропали, не знам. Али зато могу казати да сам на трошак српске владе по једном нижем универзитетском чиновнику у Бечу дао преписати цели материјал за другу књигу од *Kleine Schriften*; па се тај препис, који је приређен за евентуално издање, налази сада код мене — он чека да се срећно реши српско питање после овога страшнога рата који још увек неће да се сврши. Хонорар за препис ја сам платио, па је зато цели преписани материјал сада својина Српске академије у Београду.« К тому је познеје 17. IV. 1923 še dodal: »Пошто се је рат свршио требало је да ја штампам текст код *Holzhausen-a*, али кад предложих прорачун и замолих да ми се дозначе новци, не добих одговора. И тако рукопис је још увек код мене.« V осени Jagićevih spominov је M. Murko (*Slavia* 1938/9, XVI 370) k navedenemu mestu od себе pristavil: »Je čestnou povinností slovanské filologie a zvláště Srbské akademie, aby vydala, možná i za účasti chystané Akademie v

¹ Prim. tudi pripombo J. Radonića, Прилошци исторіји словенског препорођаја крајем прошлога и почетком овога века (Летопис Матице Српске. Књига 202. и 203. Свеска II. и III. за годину 1900, стр. 178, прим. 2): »Желети би било да и други део Копитарових омањих списа, који је у Бечу већ приговорљен за штампу (ту је верјетно мишљен Miklošičev rokopis), што пре угледа света.«

Lublani, vsehny Kopitarovy drobné spisy podle dnes platných zásad i s kritickými poznámkami a vysvětlivkami. Nejdůležitější články Kopitarovy, zvláště velká recenze lipského vydání Vukových Srbských národních písní, zůstávají neznámy.« Pa že l. 1906 je M. Murko, Die serbokroatische Volkspoese in der deutschen Literatur (Archiv für slavische Philologie XXVIII 368) připomnil: »Es wäre eine Ehrenpflicht der slavischen Philologie diese Lücke (to je izdajo še ne zbranih Kopitarjevih manjših spisov) bald auszufüllen.« Slednjič je še nedavno l. 1938 izjavil K. Paul, ki pripisuje P. Šafaříku v Geschichte der südslawischen Literatur I 36 izrečeno željo o izdaji Kopitarjevih manjših spisov: »Jistě to zasluhují nejsou ani ještě dnes bezcenné, působí stále zajímavě, překvapují svěžestí sebevědomého a ctízádnostivého ducha, rychlým spádem myšlenek, zřetelností a úsečností, neplýtvají zbytečnými slovy, volí přiléhavé a výstižné výrazy a přistupuje v nih autor hned k jádru řeči...« (K. Paul, P. J. Šafařík a B. Kopitar. Přednášky Slovanského ústavu, sv. VIII, str. 17, v Praze 1938.)

Že navedeno dovolj priča, da ni le skrajni čas, da se nadaljuje od Miklošiča započeta izdaja Kopitarjevih manjših spisov, temveč, da je to v prvi vrsti naloga Slovenske akademije znanosti in umetnosti, zlasti sedaj v spominskem letu stoletnice Kopitarjeve smrti, 11. avgusta 1844. Saj je bil Jernej Kopitar daleč preko slovenskih meja v mnogih ozirih velezaslužen, v mednarodnem svetu slavjen slovenski učenjak, za katerega zanimanje še raste, kakor kaže n. pr. knjiga berlinskega slavista prof. M. Vasmerja »B. Kopitars Briefwechsel mit Jakob Grimm«, ki je izšla v »Abhandlungen« pruske akademije znanosti (Jahrgang 1937, Phil.-hist. Klasse Nr. 7) in kot »Einzelausgabe« (Berlin 1938, vel. 8°, str. XXXVIII in 217) in ki je v zadnjem času najvažnejši doprinos k razumevanju J. Kopitarja.¹

Znanstvene zasluge Kopitarjeve so bile mnogostranske. Njegovo zanimanje, izpolnjeno ostroumja in kriticizma, se ni raztezalo le na različne znanstvene panoge, kakor je razvideti že iz gori navedenega naslova Miklošičeve izdaje Kopitarjevih

¹ Prim. tudi F. Valjavec, Briefwechsel Kopitars mit Romy (Südostforschungen. Im Auftrag des Südostinstituts München und des deutschen auslandswissenschaftlichen Instituts Berlin. V. Jahrgang, Heft 1, Juni, Leipzig 1940, vel. 8°, str. 71—147) in id., Bartholomäus Kopitars Briefwechsel. I. Teil. Kopitars Briefwechsel mit Karl Georg Romy (Südosteuropäische Arbeiten des deutschen auslandswissenschaftlichen Instituts Berlin, des Südostinstituts München und der Südostgemeinschaft Wiener Hochschulen. Nr. 30. München 1942, 8°, str. 84 z dodatki proti prejšnjemu, to je s predgovorom, uvodom in pismom šte. XV na str. 50). K. Paul, Pavel Josef Šafařík a Bartoloměj Kopitar. Literarně historický příspěvek k charakteristice obou učenců (Přednášky Slovanského ústavu sv. VIII, v Praze 1938, 8°, str. 80). Ocenó D. Čiževskega glej Südostforschungen V 244—5, 1940. M. Тершакoвeс, Нові Kopitariana (Відбитка з Записок Наукового Товариства ім. Шевченка т. 155, у Львові 1935, glej Slavia XVI 109—111, 1938) i dr. Akademija znanosti in umetnosti v Ljubljani je otvorila serijo publikacij »Ko-

spisov;¹ kot slavist ni bil le po izjavi J. Grimma v recenziji Kopitarjeve izdaje Glagolita Clozianus (Göttingische gelehrte Anzeigen. 33. Stück. Den 29. Februar 1836, str. 324) »der Gelehrte, der allen heutigen Slavisten vorangeht« ali po sodbi V. Jagića v Историја славянской филологіи (Энциклопедія славянской филологіи. Выпуск 1, стр. 185, Санктпетербургъ 1910) »представитель славянской науки, который рядомъ съ Добровскимъ стоялъ во главѣ австро-славянскаго филологическаго переворота и для всѣхъ южныхъ славянъ, въ особенности для возрожденія сербовъ имѣлъ выдающееся значеніе«;² s svojo ogromno, (vkljub številnim publikacijam še ne docela izdano) korespondenco ni le mednarodno znanstveno informiral in podpiral najrazličnejše učenjake in druge kulturne delavce ter jim dajal mnogotere pobude, tako, da bi bil mogel v nekem pogledu enako F. Levstiku reči o sebi »vsega svetá Pilatuž« (F. Levec, Levstikovi zbrani spisi I 300, V 344—5, Ljubljana 1891, 1895), — njegove največje zasluge so bile, da je našel in vzbudil zlasti dva genialna učenca in povzročil izid epohalnih del, ki bi jih sicer, ni prvih, ni drugih, brez njega ne bilo, kakor je deloma mogoče spoznati že iz podatkov v pričujoči izdaji v pripombah k naslovom nekaterih spisov in v drugem komentarju.

Že sodobniki in očividci priprav in izida J. Dobrovskega epohalnega dela, cerkvenoslovanske slovnice »Institutiones linguae slavicae dialecti veteris« (Vindobonae MDCCCXXII) so vedeli, da bi brez Kopitarjevega priganjanja in sodelovanja nikdar ne bilo izšlo (glej doli v pripombi str. 195 sl.). M. Weingart, Dobrovskeho Institutiones II 91 (Sborník filosofické fakulty university Komenského v Bratislavě, ročník III, číslo 38/12, v Bratislave 1925) trdi naravnost, »že kromě epochálního vydání Glagolity Clozova (1836), je Kopitarova spoluúčast při Institucích vlastně jeho nejužitečnejším dílem. Právě v této části jeho činnosti nejlepě platí heslo jeho náhrobního nápisu: Magni Dobrovii ingeniosus aemulator«.

Brez Kopitarja, njegove pomoči, podpore in pouka bi ne bilo velikega reformatorskega dela v besede pravem pomenu njegovega genialnega učenca Vuka Stefanovića Karadžića, ki je na Kopitarjevo pobudo dvignil zaklad srbskih narodnih, zlasti epskih pesmi, po Kopitarjevem trudu poznanih in slavnih v vsem tedanjem kulturnem svetu (glej str. 28, 45, 72 sl. in v drugi knjigi

responce pomembnih Slovencev« z dosedaj dvema zvezkoma »Zoisova korespondenca« 1808—1809 in 1809—1810 (Ljubljana 1939 in 1941), v kateri je seveda mnogo Kopitarjevih pisem Žoisu in obratno.

¹ Prim. še pri M. Vasmerju o. c. str. XXVII sl., § 5 »Kopitars Kritik an der zeitgenössischen philologischen und historischen Forschung«.

² Prim. tudi M. Murko, Kopitar in Vuk Karadžić (Ljubljanski Zvon XXVIII 281, 1908): »Prava književna zgodovina, ki kaže, kdo je ustvarjal nove ideje ali pa prinašal, širil in prikrajal tuje ter s tem vodil svojo dobo, mora Kopitarju posvetiti celo poglavje ne samo pri Slovencih, ampak tudi pri Srbih in Hrvatih.«

te izdaje spisa štev. 18 in posebno 19), ter na klasičen način ustvaril srbski narodni književni jezik, mu po njegovih navodilih reformiral pisavo z uvedbo vzornega fonetičnega sistema, a z njegovo vprav požrtvovalno pomočjo sestavil znamenit slovar in slovnico (glej str. 3 sl., 25 sl.)¹ Kopitar je tudi posredoval, da je Vuk vzorno prevel na srbski narodni jezik Нови завјет (izšlo šele 1847 na Dunaju). V pojasnilu uradu »KK. Oberste Polizei und Censurs Hofstelle« z dne 12. februarja 1822, ki je sicer obširna obrana Vuka in njegovega dela,² je pisal: »Ich nannte Vuk als den tauglichsten... als alter Freund ging ich dem Vuk mit Rath dabei an die Hand und verglich am Ende seine Übersetzung mit dem griechischen Original. — Denn, immer das Beste der illyrischen Sprache im Auge, war es offenbar, dass nach dem Lexiko und den Nationalliedern noch ein Volksbuch, wie die Evangelien sind, einen Canon der gemeinen Sprache formiren würden« (Зборник за историју, језик и књижевност српског народа beograjske akademije, drugi oddelek, druga knjiga, str. 206, 207, vse pojasnilo pa str. 203—208). V dosedaj najboljši in najobširnejši »Gramatika i stilistika hrvatskoga ili srpskoga jezika« (prva izdaja, Zagreb 1899) pravi njen pisec T. Maretić v predgovoru str. I—II: »Ako sam htio, da ova knjiga bude onakova, kakova treba, morao sam građu za nju uzimati iz djela pisanih najboljim književnim jezikom. Svi ljudi, koji o toj stvari mogu pravo suditi, slažu se u tome, da je Vuk Stefanović Karadžić do danas prvi naš pisac, što se tiče pravilna i dobra jezika, da je on za književni naš jezik ono, što je Ciceron bio i jest za književni latinski jezik. Budući da o Vuku i ja ovo mislim, za to je trebalo, da iz njegovijeh djela saberem što potpuniju građu za ovu moju knjigu. Vuku se od svih drugih pisaca u pravilnosti književnoga jezika najviše približio Daničić... Napokon sam upotrebio narodne umotvorine, što ih je na svijet izdao Vuk poznatom svojom vještinom, u kojoj ga nitko nije dostigao. Drugijeh izvora nijesam htio upotrebiti...«

Kako se je Vuk sploh vseskozi zanašal na Kopitarjevo pomoč, kaže pismo 14./26. septembra 1839: »Јуче сам читао у No. 257 Beilage für Allgemeine Zeitung (to je iz Augsburga) од 14. Септ. 1839. онај Art. из Бијограда против Ранка и мене... Ја мислим, да би сад ваљало, да и Ви што на оно одговорите особито што се тиче пјесама и словарара и осталијех мојих књижевнијех послова), и да ћете Ви то заиста учинити... То ћете Ви знати боље казати, него и ко на свијету; али ваља и нужно је, и сад је згода, да кажете!« (Вукова преписка I 480—1, Београд 1907). Na to mu je odgovoril

¹ O Kopitarjevem sotrudištvu pri Vukovem srbskem Rječniku glej tudi V. Jagić, Историја славянској филологији str. 195, 196.

² Takih obran je več, n. pr. z dne 25. maja 1819 o slovarju (prim. doli spisa štev. 2a—b, str. 3 sl.) ali 4. marca 1834 o Narodne srpske poslovice (izšle potem v prvi izdaji na Cetinju 1836), glej v gori dalje navedenem Зборник-u str. 196—202, 276—8 i. dr.

Kopitar 13. septembra 1839: »Sie sind am Ende doch mein мезимац, wie unsre Gegner sagen; so kindisch commandiren Sie mit mir und über mich; und ich gehorche Ihnen« (ib. str. 482). Kakšen veliki vpliv pa je imelo Vukovo delo na druge Slovane, prim. M. Murka izjavo o tem v Ant. Knezovi knjižnici IV. 176, 177 (v Ljubljani 1897). Pa je tudi Vuk z ljubeznijo vračal Kopitarju njegova prizadevanja zanj. V tretjem pismu z dne 20. maja/1. junija 1814 mu n. pr. piše: »на пролеће, ако жив будем, може бити да ћу к Вама у Беч доћи. А кад би цјело знао да би могао ту у Дорнбаху (то је дунajско предместје) од Србске Литературе живити, ја би... на пролеће дошао ту на виек да живим. О! ко би онда срећнији био од мене? У друштву с таквим приятелјем живити! Али ме плаши... од Србске Литературе живити значи колико од капуцина чорбу сркати. Али ја чу опет доћи да видим, не Беч, не Пратер, ни Шенбрун, него Вас« (Вукова преписка I 137). Podobnih mest je v Преписки še drugih najti (n. pr. v pismu 20. marca 1815, ib. str. 141, a glej že tudi prvi dve pismi 17./28. februarja in 6./18. maja 1814, ib. str. 130 sl. i. dr.). V pismu 23. avgusta po starem stilu 1831 pravi naravnost: »Ја од Вас већег пријатеља на овом свијету немам« (ib. str. 402).

Kopitar je dalje pridobil in uvel v slavistiko in preko nje še v balkanistiko takisto z mednarodno slavo ovenčanega učenca F. Miklošiča, ne le prvega slovanskega filologa v drugi polovici XIX. stoletja, temveč enega iz največjih filologov XIX. stoletja sploh, ki ga je odlični berlinski germanist K. V. Müllenhoff imenoval »der größte Grammatiker des Jahrhunderts« (V. Jagić, Историја слав. филологији str. 715), a Miklošičev učenec, berlinski slavist A. Brückner mu je posvetil svoj »Słownik etymologiczny języka polskiego« (Kraków 1927) s posvetilom »Pamięci największego slawisty Franciszka Miklosicha«, kar je mogoče reči o njem kot stvaritelju vseh glavnih del slovanske filologije. St. Vraz toži J. Muršcu: »I od Miklošiča ne čuje se ništa. Čuo sam od mnogih našinacah, što su došli iz Beča, te kažu da se je s Kopitarem srepió kao Orestes i Pylades...« (Děla Stanka Vraza V 326, u Zagrebu 1877). Kopitar pa piše 9. julija 1842 primerjalnemu indoevropskemu jezikoslovcu A. F. Pottu (1802—1887): »Meine Studierzeit (ich bin jetzt 64 Jahre) kann man für vorsanskritisch halten; daher ich auch an meiner Statt vor 2. Jahren einen andern Slawisten Dr. Miklosich von 28 Jahren mit Erfolg dazu beredete, auch das unentbehrliche Sanskrit sich anzueignen« (M. Vasmer, Briefwechsel mit J. Grimm str. 210).¹ Miklošič se je javno v tisku na več mestih priznaval za Kopitarjevega učenca. Izdajo obširne grške legende

¹ Pri Vasmerju je po vsej verjetnosti pomotoma natisnjeno leto 1844, torej bi bilo pismo pisano nekako mesec dni pred smrtjo, toda po navedeni Miklošičevi starosti 28 let soditi — Miklošič se je rodil 1813 — je moralo biti pismo pisano že l. 1842 kakor predhodno z dne 27. marca 1842. V Kopitarjevem »Briefjournalu« (Источники для исто-

Vita s. Clementis episcopi Bulgarorum (Vindobonae 1847) posvečuje Miklošič Kopitarju: »Manibus Kopitarii gratus discipuli animus«. V *Lexicon linguae slovenicae veteris dialecti* (Vindobonae 1850) imenuje Miklošič v tekstu posvetila knezu Mihaelu M. Obrenoviću Kopitarja »amicum et magistrum« in »sagacissimum philologum«. Tudi v spisu »Entgegnung auf herrn Wenzel Hanka's alberheiten und lügen« v svojem slavističnem časopisu *Slavische Bibliothek* I 268 stoji »an meinem Lehrer«. Od Kopitarja je Miklošič prevzel in dalje razvil »panonsko teorijo« o domovini starocerkvenoslovanškega jezika (prim. A. Brückner, *Die slavischen Sprachen v Geschichte der indogermanischen Sprachwissenschaft* III 14. sl. »Miklošich«, a tu glej str. 190 sl. v pripombi). Iz Miklošičevega znanstvenega dela pa je razvidno tudi, da je kot nekaj nadaljevatelj Kopitarjevih znanstvenih interesov uresničil in sijajno izvršil mnoge njegove načrte in ideje (n. pr. ustvaritev balkanistike, izdajo Supraseljskega kodeksa i. dr.), kar bi bilo mogoče podrobno pokazati le v posebni razpravi.

Tudi P. J. Šafařík je bil v mladih letih svoje novosadske dobe (1819—1833) do neke meje Kopitarjev učenec. Ko je bil ob težkih razmerah v Novem Sadu govor o pozivu Šafaříka tudi na berlinsko univerzo, se ta obrača o tem 14. junija 1830 na tedanjega vratislavskega profesorja fiziologa J. Purkynja »auf den Rath des mir freundschaftlichst gewogenen Herrn Kopitar« (Korespondence P. J. Šafaříka I, str. XII),¹ a ko se je l. 1833 selil iz Novega Sada preko Dunaja v Prago, je bival kratek čas pri Kopitarju (V. Jagić,

рпн слав. филологин II 823 sl.) je zabeleženo le pismo »27. März 1842 — Prof. Aug. Fr. Pott in Halle« (l. c. str. 847); onega z 9. julija ni, ne pod 1844, ne pod 1842. Zadnje omenjeno pismo je sploh le še od 12. junija 1844 (l. c. str. 850). Za to govori tudi ista navedba Miklošičeve starosti 28 let v pismu Grimmu z dne 18. oktobra 1841 (ib. str. 200). Miklošič se je iz Gradca preselil na Dunaj l. 1838 in l. 1840 je postal doctor juris (A. Trstenjak, Franc Ks. vitez Miklošič, *Letopis Matice Slovenske* za l. 1882 in 1883, str. 7). Prvi spis, ki ga je objavil Miklošič, je bila recenzija o prvih štirih zvezkih F. Boppa *Vergleichende Grammatik* (Berlin 1833—1840). Ker je recenzija izšla l. 1844 v *Jahrbücher der Literatur*, zvezek 105 (str. 43—70), in sicer za mesece januar, februar, marec, je verjetno, da jo je še doživel Kopitar. Kako pa je znal preceniti mladega Miklošiča, dokazuje mesto v pismu J. Grimmu 18. oktobra 1841: »Ich habe den Römern (to je za stolico cerkvenoslovanškega jezika) einen trefflichen Stellvertreter an einem jungen (28 J.) Windischen vorgeschlagen... Dieser Steyrer ist ein junger Grimm, der seitdem auch Sanskrit treibt, und — mir täglich sonst seine Entdeckungen mitteilt« (Briefwechsel str. 200).

¹ Prim. k temu vsemu še v Kopitarjevem pismu J. Grimmu 12. aprila 1833: »Illaffarik soll nächstens hier durchkommen, um sich vorerst in Prag als Privatgelehrter anzusiedeln, da die russ. Berufung von drey Böhmen nach Petersburg im Gedränge politischer Begebenheiten vergessen worden zu [seyn] scheint. — In Breslau wäre III. wohl am meisten an seinem Platze. In Prag wird es nur Rivalitäten zwischen ihm, Hanka, Celakovsky und Palacky geben. In dessen wer weiß, was sich auch bei uns für den braven Mann noch finden kann« (B. Kopitars Briefwechsel mit J. Grimm str. 106).

Исторія славянској филологіи стр. 201; Ottův slovník naučný XXIV 528 sl., 534). Kopitar sam se imenuje v pismu J. Grimmu 20. aprila 1841 Šafaříkov »alter Freund, Gönner und Wohlthäter« (M. Vasmer, V. Kopitars Briefwechsel mit J. Grimm str. 195), a v pismu A. H. Vostokovu 29. aprila 1841 nazivlje Šafaříka »mein Schüler und vieljähriger Correspondent Шаф.« (I. Sreznevskij, Переписка А. Х. Востокова. Сборникъ статей, читанныхъ въ отдѣленіи русскаго языка и словесности Императорској Академіи Наукъ. Т. V, вып. II, стр. 349, Санктпетербургъ 1873). V Šafaříkovi praški dobi je prišlo seveda med obema zbog različnih nazorov o nekih problemih slovanske filologije, kakor o starosti glagolice, domovini stare cerkvenoslovansčine in pristnosti Hankovih odkritij staročeških spomenikov, do ohlajenja in nasprotstev; omembe pa je vredno, da je Šafařík po Kopitarjevi smrti z ene strani prevzel in zastopal njegove nazore o prvotnosti glagolice¹ in panonski domovini starocerkvenoslovanskega jezika, z druge pa dalje upošteval falzifikate staročeških spomenikov, o katerih je, kakor je pokazalo poznejše znanstveno raziskovanje, Kopitar kaj kmalu še bolj kot Dobrovský (n. pr. tudi o Kraljedvorskem rokopisu) sodil pravilno.

Kako je bil Kopitar sploh ustrežljiv mladim znanstvenikom, naj pričata dva primera iz dobe prvih ruskih štipendistov slavistov.² Tako piše P. J. Šafařík O. M. Bodjanskemu (1808—1877) 21. oktobra 1838 na Dunaj: »Ich zweifle nicht, dass Sie in Wien reichliche Nahrung für Ihren Forschgeist finden: besonders muss die k. k. Hofbibliothek, reich an slaw. Handschriften seyn, und

¹ Kako rezko nasproten je bil Šafařík Kopitarjevemu dokazovanju o večji starosti glagolice, se vidi iz pisma M. Pogodinu 21. februarja 1836, letu natisa Kopitarjevega Glagolita Clozianus: »Für seine (to je Kopitarjeve) Hypothesen vom Cyrill. und Glagol. Alphabete wird er mich durch seine Sophismen nie gewinnen, so lange ich gesundes Sinnen habe und was Geschichte heisst, verstehe. Ich suche in meinen Forschungen Wahrheit mit Selbstverläugnung, nicht eitles Blend- und Gaukelwerk« (Korespondence P. J. Šafaříka II 504). Istega dne je pisal tudi A. Vostokovu skoro z istimi besedami: »Seinen (Kopitarjevem) Hypothesen, dass das glagolit. Alphabet älter od, so alt als das cyrill. sey,... werde ich nie beypflichten, so lange ich gesunden Menschenverstand habe und was Geschichte sey verstehe« (ib. II 954). Pozneje je popolnoma izpremenil svoje mnenje in bil eden glavnih dokazovateljev starosti glagolice, in sicer najprej l. 1852 v razpravi »Pohled na prvověk hlaholského písemnictví« (Casopis Českého Museum XXVI, sv. 2, str. 81—108, Sebrané spisy III 199—224), potem še v Památky hlah. písemnictví (v Praze 1853, str. IV sl.) in »Über den Ursprung und die Heimath des Glagolitismus« (Prag 1858, str. 6 sl.) Dne 28. septembra 1854 je pisal Pogodinu že drugače laskavo za Kopitarja: »Endlich sind mir zwey, selbst Kopitar unerkklärliche Ausdrücke klar geworden!« (Korespondence II 760).

² Metodo, poslati slavista k Slovanom na študij v inozemstvo je po A. A. Kočubinskem, »О. М. Бодянский« (Славянское Обозрѣніе 1892, ноябрь—декабрь, годъ первый, томъ III, стр. 294, С.-Петербургъ) priporočal ruskemu državniku in pisatelju admiralu A. S. Šiškovu (1754—1841, minister prosvete 1824—28) že Kopitar: »... попечитель московскаго университета С. Г. Строгоновъ... 1835 года, остановился на

Hr. v. Kopitar wird bei seiner Liberalität gewiss nicht anstehen, Sie mit diesen Schätzen bekannt zu machen« (Korespondence P. J. Šafaříka str. 25). A. P. J. Preis (1810—1846) je pisal 5. aprila 1841 Šafaříku: »Какъ жалъ, что Копитаръ въ другой разъ заболѣлъ...! Не смотря на свое болѣзненное состояніе, онъ безпрестанно писалъ записки къ Эйхенфельду (то је J. v. Eichenfeld, kustos dvorne biblioteke) о выдачѣ мнѣ той или другой рукописи. При всемъ томъ отсутствіе его было для меня тягостно« (ib. II 820). V tej zvezi naj navedem tudi primer, kako so po Kopitarjevi zaslugi na njegovo pobudo izšli znameniti spisi. Tako je n. pr. ruski kritik pisatelj, etnograf i. dr. N. I. Na-deždin za časa svojega bivanja na Dunaju na posebno prigovarjanje Kopitarjevo napisal za Jahrbücher der Literatur XCV 181—240 (1841) v okviru ocene Kopitarjeve knjige »Hesychii glossographi discipulus et ἐπιγλωσσιότης Russus« spis, ki je kot živa pagina (na čelu strani) nazvan »Mundarten der russischen Sprache« in ki je vzbudil splošno pozornost.¹

O Kopitarjevi zaslugi za izdajo staropoljskega psalterja iz samostana sv. Florijana pod Lincem in vseh njeni zgodovini pa glej v drugi knjigi te izdaje v pripombi k naslovu spisa štev. 36. Izmed številnih zahvalnih izjav bodi navedena poljskega leksikografa S. B. Lindeja (1771—1847), ki v pripombah k svojemu Słownik języka polskiego I—VI (w Warszawie 1807—1814), dodanih pred zadnjim, šestim zvezkom, str. LXXXVII, Kopitarja julija meseca 1814 nazivlje »szacowną przyznaną swoią mnie zaszczycaiącego«. O drugem podobnem glej še v drugi knjigi v pripombi k naslovu zadnjega spisa štev. 36.

Iz drugih Kopitarjevih zaslug naj le na kratko omenim, da je on v mnogem utiral pot in pripomogel k ustanovitvi stolice za slovansko filologijo na Dunaju in s tem tudi druge ter dunajske akademije znanosti. O tem je sanjal že l. 1810 v spisu Patriotische Phantasien eines Slaven (Vaterländische Blätter für den österreichischen Kaiserstaat III 87—93, v ponatisu v Kleinere Schriften str. 61—70). Ob prenosu Kopitarjevih smrtnih ostankov v Ljubljano je predsednik dunajskega odbora za prenos prejel od cesarske akademije znanosti na Dunaju dopis z dne 8. oktobra 1897, v katerem je brati sledeči odstavek: »Bartholomäus Kopitar war unter jenen zwölf hervorragenden Männern, welche im Jahre 1837 Seiner Majestät dem Kaiser Ferdinand die Bitte

вопросѣ о приведеніи въ жизнь открывавшейся въ жизнь славянской каеедры. Немедля онъ избралъ себѣ тотъ пріемъ, который уже много лѣтъ назадъ былъ рекомендованъ еще Шишкову умнымъ Копитаромъ изъ Вѣны — остановиться на своихъ, а на выучку отослать за границу, для изученія славянства на мѣстѣ...«

¹ Prim. o tem in o Nadeždinu V. Jagić, Исторія слав. филологіи str. 486 sl., V. Francev, Korespondence P. J. Šafaříka I 46, prip. 2 ter E. F. Karskiĵ, Очеркъ научной разработки русскаго языка (Сборникъ отдѣленія русскаго языка и стовесности Академіи наук. т. CI, № 1, str. 29—30, 1926).

um Errichtung der kaiserlichen Akademie unterbreiteten, und besondere Bande der Dankbarkeit knüpfen sich für die kaiserliche Akademie an diesen Namen« (Ant. Knezova knjižnica IV 164). Na dunajski univerzi pa se blišči njegovo ime med prvimi odličniki na častni plošči filozofske fakultete (ib. 179). Enako kakor za splošno stolicco se je Kopitar potegoval in tudi dosegel l. 1816 ustanovitev stolice slovenskega jezika na ljubljanskem bogoslovju, o čemer je pisal takisto že rano l. 1808 v slovenski slovnici str. 56, potegujoč se za čistost jezika in nahajajoč v ustanovitvi take stolice dobro sredstvo za to. S Kopitarjevo slovnico, ki jo poleg drugega odlikuje tudi to, da nima niti ene neslovenske besede v sebi, se pri Slovincih pričinja nova doba (prim. K. Štrekelj, *Historična slovnica slovenskega jezika* str. 13—15 in A. Breznik, *Dobrovskega vpliv na slovenski pisni jezik v Sborník statí k stému výročí smrti Josefa Dobrovského*, v Praze 1929, str. 10). Z njo je položil temelj vsemu daljšemu razvoju slovenskega književnega jezika (prim. Murkovo in Levčevo mnenje Ant. Knezova knjižnica IV 179, 184—5). Pa tudi preko ožjega slovenskega pomena predstavlja Kopitarjeva slovnica poleg J. Dobrovskega *Ausführliches Lehrgebäude der böhmischen Sprache* (Prag 1809) primer prve znanstvene slovenske slovnice. Pri Slovincih je Kopitar, kakor je pojasnil J. Bleiweis (Kopitarjeva spomenica, v Ljubljani 1880, str. 172), celo sprožitelj slovenske kmetijske »Pratike« v pismu kranjski kmetijski družbi z dne 10. oktobra 1843, katerega faksimile je priložen spomenici. Izhajati je začela od l. 1845 dalje. Vprašanje za se je Kopitarjevo prizadevanje reformirati tudi slovensko pisavo, o čemer glej v drugi knjigi pripombo k naslovu spisa štev. 35,¹ in njegov cenzorski odnos do tedanje slovenske umetne poezije. O tem govoriti, ni tu mesto, ker te spominske vrstice tudi nimajo in ne morejo imeti namena, podati kakšno izčrpno študijo o Kopitarju. Dotaknem naj se le še raznega obrekovanja, ki mu je bilo glavno izhodišče v Pragi, rojeno seveda, kakor je bilo že omenjeno, predvsem po nasprotstvih v nazorih, zlasti o pristnosti dozdevnih staročeských spomenikov, saj se je sovrašтво proti Kopitarju preneslo celo na Miklošiča in se je tudi o njem nabrala cela legenda, ki pa se je s časom enako razpršila kakor Kopitarjeva (prim. M. Murko, † Franc Miklošič, *Letopis*

¹ Da je tudi Dobrovský in to pred Kopitarjem razmišljal o pomnožitvi latinske abecede s cirilskimi znaki za slovanske jezike, kaže pismo z dne 14. avgusta 1797 dolnjelužiskemu prevajalcu sv. pisma starega zaveta I. F. Frico (Chósebuž 1796): »Schade, dass wir uns durch die Verschiedenheit der Orthographie unnützer Weise trennen und immer mehr von einander entfernen... Wie aber dann, wenn man einmal ein für alle Slawen vollkommen passendes lateinisches Alphabet entwürfe, worin die abgehenden Laute aus dem Russischen ersetzt würden, so dass jeder Laut seine einfache Figur hätte, wodurch die ungeheuern Zusammensetzungen vermieden werden könnten« (V. Jagić, *Источники для истории славянской филологии* II 624—5).

Matice Slovenske 1891, str. 255 sl., v češkem prevodu Rozpravy 1937, str. 159 sl.). Kako so se silno hudi očitki razblinili v nič, je ugotovil n. pr. že l. 1860 M. Pogodin. Dne 22. junija 1840 je bil pisal Šafařík Pogodinu: »Mephisto (to je Kopitar) ist nun ganz Diener und Organ der röm. deutsch. poln. Jesuiten« (Korespondence P. J. Šafaříka II 615). A M. Pogodin je v svojem poročilu ruskemu ministrstvu prosvete o potovanju l. 1839 k avstrijskim Slovanom že z neko rezervo izjavil: »О Копитарѣ, бібліотекарѣ Вѣнской бібліотеки, не могу сказать ничего рѣшительнаго. Общее мнѣніе между славянами есть то, что онъ тайный агентъ Австрійскаго правительства, гонитель славянскаго начала и врагъ русскимъ. Не знаю, сколько здѣсь есть правды« (ib.). L. 1860 je izšlo to tudi v tisku v »Письма и статьи М. Погодина о политикѣ Россіи въ отношеніи слав. народовъ« (Русскій Заграничный Сборникъ, ч. IV, тетр. II, стр. 46), toda s pristavkom M. Pogodina: »Совершенно несправедливое, какъ оказалось.« Čim več prihaja novih podatkov na dan (na žalost je mnogo korespondence propadlo, kakor je sklepati n. pr. iz pri-povedovanja Miklošičevega Jagiću po Archiv für slav. Philologie IV 516, prip.),¹ čim jasnejša postaja Kopitarjeva velika, ne malega formata osebnost, tem več odpada raznih krivičnih natolcevanj nanj. V tem oziru je omeniti objektivne študije J. Polívka, Pavel Josef Šafařík a dějiny písemnictví slovanského (Český časopis historický 1895, I 30—47), M. Murko, Die Literatur zum hundert-jährigen Jubiläum P. J. Šafařík's (Archiv für slav. Philologie 1896, XVIII 557—584, zlasti str. 577 sl.), i. d., Kopitar in Vuk Karadžić (Ljubljanski Zvon XXVIII 348 sl., 1908), K. Paul, P. J. Šafařík a B. Kopitar (Přednášky Slovanského ústavu sv. VIII, 80 str., zlasti str. 9—10)² i. dr. Prim. tudi zaključne besede M. Vasmerja k prvemu, uvodnemu delu izdaje korespondence Kopitarja z Grim-

¹ Prim. tudi pripombo V. A. Franceva, Польское славяновѣдѣніе конца XVIII. и первой четверти XIX. ст. (Прага 1906, str. 258): »Писемъ Копитаря и Добровскаго къ Бобровскому (glej o njem v pripombi k naslovoma spisov števil. 12 in 13 c, str. 177-8 in 197) намъ не удалось найти.« Isto potrjuje primerjanje znane nam korespondence s Kopitarjevimi »Briefjournalom«, katerega prvi del je izdal J. Glonar (Glasnik Muzejskega društva za Slovenijo XIX 142 sl., 1938) drugi pa V. Jagić (Источники II 823 sl.). Vrhu tega v njem niti ni vse zabeleženo. Prim. gori str. XV in prip. 1 o pismu Pottu od 9. julija 1842 i. dr.

² Vendar K. Paul o. c. str. 17, sklicevaje se na »Literatura česká, XIX. stol. I, I. 884« (mesto, ki ga nisem mogel ugotoviti v drugi izdaji »Literatura česká devatenáctého století« I—II, v Praze 1911, 1917) še vedno ponavlja: jeho útoky proti pravosti Hankových objevů vplynuly »z citů a nenálady k českým vlastencům«, a ne »z nějakých studií textu.« Je pa to takorekoč dobesedno enako rečeno tudi v V. Jagića Исторія славянской филологіи str. 200: »Это не были результаты научныхъ изслѣдованій или хотя бы внимательнаго осмотра текстовъ, а только изліяніе чувствъ нерасположенія къ чешскимъ патриотамъ...« A da to ne ustreza resnici, se je lahko prepričati iz M. Vasmerja, B. Kopitar's Briefwechsel mit J. Grimm, str. XXVIII—XXXI, § 6. Die alttschechischen Fälschungen, kjer se navajajo Kopitarjevi tehtni, znanstveno utemeljeni

mom str. XXXVIII: »Gerechter als die Nachwelt waren gegen ihn (Kopitar) aus genauester Kenntnis seiner Wirksamkeit seine grossen Zeitgenossen Jakob Grimm und Leopold von Ranke. Grimm bezeichnet ihn als denjenigen Forscher, der nach dem Tode Dobrovskýs „allen heutigen Slavisten vorangeht“« (glej gori str. XIII). Er war in der Tat durch seine energische Ablehnung der tschechischen Fälschungen das Gewissen der Slavistik. Gerechter als viele andere war gegen ihn aus genauer persönlicher Kenntnis auch L. von Ranke.¹ Dieser schreibt nach Kopitars Tode an den trauernden Vuk die verständnisvollen Worte: Sie haben viel an ihm (to je Kopitar) verloren, ich auch, aber wir können sagen: die Welt. Er war vielleicht der beste Philologe, von den umfassendsten und genauesten Kenntnissen, den das ganze Kaisertum Österreich besaß« (Vukova Preписка V 668).

Acta o Kopitarju še iz daleč niso končana, kakor bi morda kdo hotel soditi po orisu Kopitarjevega življenja v Slovenskem biografskem leksikonu I 496—513 (Ljubljana 1925—1932) ali v raznih delih, tičočih se zgodovine slovenske književnosti.² Ne zadošča in celo niti ni povsem pravična in brez predsodkov slika, ki jo podaja V. Jagić v Историја славянској филологији str. 185—214. Kopitar je sicer našel pri Rusih specialnega objektivnega in kritičnega raziskovalca N. Petrovskega, ki je izdal vrsto podrobnih, obsežnih in temeljitih študij o Kopitarju,³ toda je pre-rano umrl (1920 ali 1921), da bi zaključil to svoje delo. Vsa dosedanja bogata, skoro da že nepregledna literatura o Kopitarju nudi le prispevke k bodočemu glavnemu delu o njem.

argumenti proti omenjenim falzifikatom. Prim. tudi str. 143—4 pripombo k naslovu spisa št. 8. O binkoštih 1831 je bil Kopitar, kakor poroča J. Grimm (Briefwechsel str. 82), celo osebno v Praži: »Ich habe mich durch Autopsie überzeugt, dass die böhmischen Glossen im Texte echt und gleichzeitig sind. Das Nämliche möchte ich aber nicht von den seperlinearen und finalen, auch nicht von den Banderollen der Porträte verbürgen. Ich habe dem Hanka angelegen, sie genau in editione zu unterscheiden: sed videbatur nolle...«

¹ L. v. Ranke (1795—1886), slavni nemški historik, je po Kopitarjevem posredovanju z Vukovih besed in s Kopitarjevo pomočjo izdal »Die serbische Revolution« (Hamburg 1829).

² O tem glej n. pr. M. Murko, Kopitar in Vuk Karadžić (Ljubljanski Zvon XXVIII 281, 1908). Težko je umeti, da se v knjigi o Prešernu (Ljubljana 1938, str. CCCIX—CCCXLIV) Kopitar po stoletnem razdobju pita celo s celo vrsto žaljivih epitet, n. pr. str. CCCXLI »Kopitar je svoj pamflet prav pobalinski zaključil«, o možu, ki je bil tedaj star triinpetdeset let in evropejska celebriteta, str. CCCXLIII »se je repenčil« itd.

³ Н. Петровскій, Первые годы дѣятельности В. Копитара (Казань 1906, 8°, str. XXIII in 757), id., Копитаръ и »Institutiones linguae slavicae dialecti veteris« Добровскаго (Журналъ Министерства Народнаго Просвѣщенія 1911, октябрь str. 236—314, ноябрь str. 90—148, декабрь str. 274—321), id. Библиографическій списокъ трудовъ В. Копитара (Русскій Филологическій Вѣстникъ, Варшава 1912 in poseben odtis 8°, str. 76), id., О занятяхъ В. Копитара болгарскимъ языкомъ (Списание на Българската Академия на Наукитъ, кн. VIII, София 1914, str. 22 sl.).

Kopitar je moral biti mož silnega temperameta, kar mnogo pojasnjuje v njegovih projavih. Že l. 1811, 27.—31. januarja, riše Dobrovský Poljaku Bandtkeju Kopitarja: »Kopitar (Krainac, ein Krainer) ist ein junger feuriger Mann« (V. A. Frančev, Korrespondence Josefa Dobrovského II 23 v Sbíрка pramenův. III. třída České akademie. Skup. druhá, číslo 8. V Praze 1906). Zanimiva je v tem pogledu lastna Kopitarjeva pripomba k nekemu mestu v srbski narodni pesmi (glej doli v knjigi str. 55, prip. 1): »Der Philosoph weiß übrigens, daß starke Thaten nur bey starkem Gefühl (des Hasses wie der Liebe) möglich sind.« Za Prešernov »zabavljivi napis« (»Nôsíl učěno glavó s častjó sim vsih premagávec; — Směrt in ošábnost stě zmágale mēne samě«) ne velja samo Prešerna samega »Predgóvor in zagóvor« (»Feriunt — summos fulmina montes. — Naj mísli, kógar bi pušice té zaděle, — De na visóki věrh letě iz néba stréle«),¹ temveč bi se v nekako pojasnitev moglo navesti tudi Kopitarjev citat na koncu spisa štev. 5 (doli str. 106) Hor. Carm. 3, 30, 14 »Quaesitam *meritis* sume superbiam«, kjer je »superbiam« umeti po K.—H. Georgesu, osma izdaja, str. 2931 (Hannover-Leipzig 1918) v dobrem smislu »das Hochgefühl, stolze Selbstgefühl«. Kopitar se je svojega vodilnega pomena v slavistiki po smrti Dobrovskega zavedal. Dne 11. marca 1836 je šaljivo pisal J. Grimmu: »Solltet Ihr den Leithammel aller heutigen Slawisten, te auctore, Euch associiren wollen (to je izbrati ga za člana Kraljeve »Societät der Wissenschaften« v Göttingenu), so wird er darauf stolz seyn, als ein pair v Stratimirowitsch und Vuk«² (B. Kopitars Briefwechsel mit J. Grimm str. 140). Priznati pa je, da je misel o Kopitarjevi vodilnosti izrekel kratko prej 29. februarja J. Grimm v oceni Glagolita Clozianus (glej gori str. XIII in XXI). K temu je primerjati tudi v Kopitarjevem pismu za eno leto mlajšemu vrstniku Vostokovu z dne 29. aprila 1841: »Sie

¹ Dóktorja Francéta Prešerna Zbrano delo. V Ljubljani, MCMXXIX str. 71, 73. O drugih Prešernovih literarnih izjavah o Kopitarju ni tu mesta govoriti. Omeniti je le, da se je Prešeren dobro zavedal Kopitarjeve pomembnosti tudi za Slovence, saj je n. pr. vkljub za Kopitarja krivičnemu sonetu o njegovi slovnici (»Literärische Scherze in August Wilhelm v. Schlegel's Manier«, sonet »Relata refero« iz l. 1833, l. c. str. 231—2) nekemu dijaku ok. l. 1835/6 nasvetoval baš to slovnico, da se naj uči po njej slovenskega jezika (Koledar Družbe sv. Cirila in Metoda 1907, str. 32). O sonetu na temo »Ne sutor supra crepidam«, o kateri govori tudi Kopitar sam l. 1818 (glej tu str. 15 in prip. 2), Prešeren mirno in zanimivo piše Fr. Čelakovskemu 14. marca (brezna) 1833: »De nas Kopitar morebiti še bolj, ko zaslužimo zaničuje vemo iz njegovih pisem Čopu pisanih. V rokopismih (Handschrift) zadnje bučelice je za tega voljo nasledijoči Sonet stal, v' katerimu sim ga hotel Plinjove pravljice od čevlarja, kateri per nas vselej tudi kopitarstvo oskrbljuje spominiti: Apél podobo na ogled postavi, ... Ker pa možovu ni dano šal čislati, (Čop mu je Sonet poslal) sim ga nazaj uzal, de ne bo mogel vsih »Slovanov patriarh« (tako imenvan od Šafaříka) tožiti: »nemo propheta in patria« (l. c. str. 257—8).

² Vuk je postal član po Kopitarjevem in Grimmovem posredovanju že 30. dec. 1824 (Vukova Преписка V 67)

müssen nolens volens mir den Dobrovsky ersetzen; und ich denke, gut wie Sie sind, und im Besitze mehrerer Hilfsmittel in unserm Fache, als wir alle zusammen haben, werden wir ihn mehr als ersetzen (Переписка А. Х. Востокова. Сборникъ oddelka za ruski jezik in književnost petrograjske akademije znanosti V 348—9).

Glede Kopitarjeve, tolikrat mu očitane napadalnosti pa je opozoriti na mesto v pismu K. Romyju 2. aprila 1829:¹ »...ich rechne auf Seiner Excellenz [to je srbskega mitropolita Stratimirovića] Billigkeit, dass Sie mich nicht werden angreifen lassen und doch erwarten, dass ich's unverdient einstecken werde. Also das beste Mittel wäre, man liesse mich in Ruhe; ich greife nicht an, sondern wehre mich nur gegen ungerechte Angriffe... (es) versteht sich bei mir von selbst... dass ich den Gegner mit Lebensgefahr aus dem Wasser ziehen würde, wenn er hinein fiel. Was will man mehr? Nemo me obliviscantior injuriae« (Зборник за историју, језик и књижевност српског народа beograjske akademije, drugi oddelek, deveta knjiga, str. 94—95, Beograd 1935). Glej tudi v avtobiografiji, poslani Dobrovskemu marca 1808: »V**s (to je Vodnik's) Plattheiten und pedantische Kurzsichtigkeit ärgerten ihn (Kopitarja), und gaben seiner grammatischen Logik reichliche Übung, aber doch waren sie gute Freunde, wiewohl ewige Opponenten« (Источники II 310). Končno naj je navedeno še mesto v Kopitarjevem pismu Vuku 14. septembra 1832: »Ihr Brief an Milosch [to je knezu Milošu Obrenoviću z dne 18. aprila 1832 s kritiko njegovega vladanja] wird wohl od ösvete gewesen seyn [tudi z Vukom se je tedaj v Srbiji, kakor vemo iz korespondence, zelo brezobzirno postopalo],...? Ich bin aber kein grosser Freund von desperater Rache, sondern nur von solcher, die die Spitzbuben wirklich selbst erreicht, nicht aber ärger auf mich zurückfällt. Aber geschehen ist geschehen, und ich bemerke diess nur für die Zukunft« (Vukova Переписка I 441). V starosti je seveda pritisnila bolezen.

Ko se je Slovenska akademija znanosti in umetnosti v Ljubljani odločila v spomin stoletnice smrti J. Kopitarja izdati spominsko knjigo ter za to nadaljevati Miklošičevo izdajo njegovih manjših spisov in mi poverila to nalogo, sem se sicer prepričal, da je to mogoče izvršiti v Ljubljani z edino nepomembno izjemo nenahajanja prevoda srbske narodne pesmi »Smrt Kraljevića Marka« (glej v drugi knjigi števil. 18), da pa ta izdaja ne more biti več le prosto nadaljevanje, oziroma drugi del Miklošičevega prvega dela »Barth. Kopitars kleinere Schriften« (Wien 1857), ki sam potrebuje ponovne izdaje.

¹ Tega pisma in še od 20. januarja 1829, istotako od Kopitarja Romyju iz biblioteke madžarske akademije znanosti nima F. Valjavec v Kopitars Briefwechsel mit K. G. Romy (Südostforschungen V, 1940 in v posebnem odtisu München 1942). V uvodu posebnega odtisa str. 12 omenja, da se Kopitarjeva pisma Romyju hranijo v rokopisni zbirki ogrske akademije.

Ne glede na to, da je Miklošičeva knjiga iz l. 1857 dandanes že tudi sama stara in težko dostopna kakor prvi Kopitarjevi spisi, je vrh tega še zastarela, ker ne odgovarja zahtevam, ki se stavijo v sedanjem času na take izdaje. Tako si je Miklošič dovolil neke izpremembe Kopitarjevega teksta. Naslov spisa »Über die unmusikalische Beschaffenheit der deutschen Sprache« (Deutsches Museum 1812, II 533—5)¹ je izpremenil v nasprotni »Über die musikalische Beschaffenheit der deutschen Sprache« (Kleinere Schriften str. 178—180). Nekim spisom je dal sploh svoje naslove. Pri Kopitarjevi »Selbstbiographie« (ib. 1—14) je izpustil cel končni odstavek (prim V. Jagić, Источники для истории славянской филологии II 323). Pri spisih števil 9b in 9c, ki sta podpisana s psevdonimom »Thom Ljubibratitsch« in »Thomas Ljubibratitsch«, pa je opustil psevdonima (Kleinere Schriften str. 343 in 346). Ne popolni in neenakomerni so podatki o mestih nahajanja Kopitarjevih originalov. Kakih pojasnil, komentarja in registra k tekstom ni. Nekaj takega bi imel podati nameravani drugi del, ki pa ni mogel iziti (glej gori str. X). Vrh vsega tega izdaja za prvo Kopitarjevo dobo do l. 1818 daleč ni popolna, kakor se je lahko prepričati iz primerjanja z N. Petrovskega Библиографический списокъ трудовъ В. Копитаря за l. 1806—1817, ki pa tudi potrebuje še neke izpopolnitve.² Z druge strani pa obsega spise, ki niso Kopitarjevi, kakor Dobrovskega oceno o P. Solarich, Bukvar slavenskij triazbucnyj (Wiener allgemeine Literaturzeitung 1813, I 831—2; Kleinere Schriften str. 210—1)³ ali najbrž J. Zupana oceno o J. Primitz, Deutsch-Slovenisches Lesebuch (Wiener allgemeine Literaturzeitung 1813, I 1018 sl.; Kleinere Schriften str. 211—228)⁴ i. dr. Iz navedenih razlogov je Akademija znanosti in umetnosti sklenila izdati Kopitarjeve spise sploh, in sicer za začetek kot spominsko publikacijo II. del, spise srednje dobe od l. 1818—1834, ki pa ima zaradi prevelikega obsega iziti v dveh knjigah. Za to srednjo dobo je značilno Kopitarjevo sodelovanje pri dunajskem časopisu Jahrbücher der Literatur, ki je pričel izhajati l. 1818 in ki mu je bil Kopitar sourednik, a l. 1829 tudi glavni urednik (glej str. 1, prip. k naslovu).

¹ Ta Kopitarjev spis spominja na J. Dobrovskega razpravo »Uiber den Wohlklang der Slawischen Sprache, mit besonderer Anwendung auf die Böhmische Mundart« (Slovanka, Zweyte Lieferung, Prag 1815, str. 1—67). O svojem spisu pa piše Kopitar Dobrovskemu 31. januarja —2. februarja 1813 in končava poročilo o njem: »Nemo me suspicatur. Ego sub carpa rideo« (Источники I 324).

² O nezadostnosti Miklošičeve izdaje razpravlja N. Petrovskij, Первые годы дѣятельности В. Копитаря str. XI—XVI.

³ Prim. Kopitarjevo pismo Dobrovskemu 3. maja 1813: »Recense Triazbučni bukvar Solarichii breviter« in odgovor Dobrovskega 2. junija 1813: »Im Br. vom 3. May verlangen Sie auch eine Rec. von Solarich. En tibi, quod postulasti« (Источники I 338, 339, 340—41, XLII).

⁴ Prim. Источники для истории славянской филологии I, str. XXVII—XXVIII in N. Petrovskij, Первые годы дѣятельности В. Копитаря str. XI—XII in 218, prip. 3. Neutemeljeno pripisuje K. Štrekelj, Historična slovnica slovenskega jezika str. 14 oceno M. Ravnikarju.

Iz te dobe je Miklošič privzel le tri spise, po dolnji označbi v knjigi šte. 9b (Kleinere Schriften str. 331—343) iz l. 1819, šte. 9c (ib. str. 344—6) iz l. 1820 in šte. 1 (ib. str. 378—380) iz l. 1818. Prva dva sta izšla v Vaterländische Blätter, zadnji pa v Jahrbücher. Z njim konča Miklošič svojo izdajo, z njim pa se umevno pričinja pričujoča. Med spisi, ki so izšli v Jahrbücher, je tudi obširna ocena o Vukovi leipziški izdaji srbskih narodnih pesmi, katere ponatis je Murko posebno želel (glej gori str. XII). Obsega v Jahrbücher XXX 159—277 (tu v drugi knjigi spis šte. 19), torej 7½ pol, in tudi s svoje strani poleg še nekih drugih obširnejših sestavkov (kakor n. pr. predzadnjega v tej knjigi šte. 16) ponazoruje, da se Miklošičev naslov »Kleinere Schriften« tej izdaji ne bi več prav prilegal.

Spisi v tej izdaji, ki so razen v Jahrbücher izšli seveda tudi v drugih časopisih, so praviloma natisnjeni v kronološkem redu in zaznamovani s tekočo številko, vendar oboje s to izjemo, da so spisi istega predmeta, kakor n. pr. ocene Vukovega Рјечника (2a—b), Dobrovskega Institutiones (13a—c), o »Krmčič« (14a—c) itd., kjer je med drugim pri 2a ena v originalu celo povzeta in ponatisnjena v drugi in zato tu ne posebej ponovno izdana (glej začetek pripombe k naslovu šte. 2a, str. 3—4), strnjeni pod eno glavno številko in med seboj razlikovani po črkah. Sicer bi bilo isto sorodno gradivo, v katerem se mnogo ponavlja, preveč raztepeno. Iz takih razlogov sta bila tudi red in numeracija N. Petrovskega v Библиографическій списокъ neuporabna, ne glede na to, da seznam ni povsem popoln (tako n. pr. manjkajo v njem spisi šte. 15, 23, 31 i. dr.), dasi je sicer to delo velezasluzno in je v mnogem olajšalo izvedbo izdaje. K naslovu vsakega spisa je dodana pripomba, v kateri je najprej natančen podatek, kje je spis izšel, nato pa več ali manj obširno razpravljanje o Kopitarjevem avtorstvu, o okviru spisa in o vsem drugem za njegovo razumevanje potrebnem. K pojasnilom se po možnosti priteguje korespondenca, ni pa mogla biti namera, kateri koli spis kritično pretresati z ozirom na njegovo tedanjo ali sedanje vrednost.

Kopitarjevo avtorstvo ni vedno na dlani in ga je treba večkrat šele dokazati. Za to je vprašanje, ali nam je že vse do zadnje vrste znano. Kopitar je namreč navadno anonimno objavljaj svoje spise, ali pa jih podpisoval s K. ali z drugo šifro ali tudi s psevdonimom. Tedanjo navado anonimnosti Kopitar v eni izmed pripomb k spisu šte. 6 (tu str. 113, prip. 1) celo brani: »Weiss denn Herr Neidlinger nicht, daß Anonymität sehr gut begründete Sitte und Regel der besten Journale ist?« O Kopitarjevih šifrah K. ali J. (= Jernej) govori dr. Legis-Glückselig v šele od V. Jagića, Источники II 328—353, izdani biografiji Kopitarja. Omenjeno mesto je na str. 335. Da pa ne mora biti vsak »K.« v Jahrbücher enakoznačen s »Kopitar«, dokazuje spis »Samuel Gottlieb Linde« s podpisom »K.« (Jahrbücher XXIII 45—57, 1823 julij-avgust-september), dasi ga Glückselig v bibliografiji Ko-

pitarjevih spisov »Kopitariana« navaja med Kopitarjevimi spisi (Oesterreichische Blätter für Literatur und Kunst 1846, III 678, spis šte. 22; prim. tudi Kopitarjeva spomenica str. 111, šte. 60) in še M. Vasmer, B. Kopitars Briefwechsel mit J. Grimm str. 12, prip. 1 pripisuje Kopitarju (»der mit K. unterzeichnete und offenbar von Kopitar stammende Aufsatz: Samuel Gottlieb Linde...«). Toda v pismu Dobrovskemu piše P. v. Köppen 27. avgusta (8. septembra) 1823: »Habe ich die Ehre hiebei meine Abhandlung über die Hekate und eine kurze Biographie des Professors Linde zuzusenden, welche erst kürzlich die Presse verliessen« (Источники II 139). Podobno mesto stoji tudi v pismu V. Hanki (V. A. Francev, Письма къ Вячеславу Ганкѣ изъ славянскихъ земель. Варшава 1905, str. 443). Na svojem izvodu Jahrbücher je Hanka izpisal »K.« v »Koeppen« (N. Petrovskij, Библиографический списокъ str. 72). O nekih dvomljivih primerih iz l. 1819 gl. v dodatku pri tej knjigi. Prim. tudi v drugi spis šte. 35b, ki je tam uvrščen sicer zbog podpisa »K.«, toda v zvezi še z drugimi razlogi. Neki spisi se omenjajo v korespondenci ali v tisku, pa se ne ve, zlasti za prve, ali so sploh bili objavljeni, oziroma kje so bili objavljeni. O spisu, omenjenem v tisku od Kopitarja samega glej v drugi knjigi pod šte. 31. Iz korespondence bi se dalo za to dobo sklepati za dva. Dne 11. avgusta 1825 je pisal Đ. Magarašević (1793—1830), ustanovitelj Srbskega Letopisa (1825) in s tem posredno tudi Srbske Matice (1826). Vuku iz Novega Sada: »Камо што сте ми за лѣтописъ послати обѣхали? Знаемъ, да е Господинъ Кошитаръ у Нѣмачке новине ставио свой о томъ (to je o Letopisu) Aufsatz. Пошльте га на нѣмачки; лако ћемо га превести« (Vukova Преписка II 507). Toda v Letopisu ni nič takega izšlo.¹ Kaj več o tem ni znanega. Isto je reči o mestu v pismu srbskega pesnika, tedaj škofa L. Mušickega (1777—1837) Vuku z dne 8. junija 1828 iz Šišatovca: »Желіо бы Сорговъ² перевод наши пѣсама на французски видити и читати рецензію Г-на Копытара« (Vukova Преписка II 323). Kot primer podobnih, a še večjih težav pri izdaji spisov služijo lahko »Kleinere Schriften« Kopitarjevega sodobnika J. Grimma, ki jih je najprej izšlo pet knjig (Berlin 1864—71) s kronološkim seznamom spisov in »registrom« pri zadnji peti knjigi, na kar so sledile še tri (Berlin 1882—Gütersloh 1890) z novim, dodatnim »registrom« pri osmi.

¹ Prim. tudi Садржај свију Летописа од 1.—184. књиге (Летописъ књ. 185, 1896, св. 1). Pod imenom »Копитар В.« je navedeno samo »Књижевна вест« (knj. 27, str. 40, l. 1831) in »О прквеном славенскомъ језику« (knj. 60, str. 33, l. 1843). Prvo je prevod člankov I in II na str. 6—13 v tej izdaji.

² A. Sörgo ali Sorkočević (1775—1841), kratak čas poslanik dubrovniške republike v Parizu. O njem glej B. Kovačević, Кнез Антун Сорго (Српски Књижевни Гласник 1925, XVI 184 sl.). Njegov spis »Mémoire sur la langue et les moeurs des peuples Slaves (Mémoires keltske akademije II 21—56, Paris 1808) je ocenil J. Dobrovský v Slovanka II 106—8 (Prag 1815).

Tekst Kopitarjevih spisov je ponatisnjen natančno po originalih z vsemi posebnostmi tedanjega in Kopitarjevega nemškega pravopisa (n. pr. bey, seyn i. pod., vendar se je vrnilo fünfzig nam. funfzig i. pod.), le očitne tiskovne pomote, tudi pri ločilih, so popravljene. Nedoslednosti v pisavi, celo pri osebnih primkih se niso izenačevale, n. pr. Gränze poleg Grenze, Buchs poleg Buches, Schlözer poleg Schlötzer, Dobrowsky poleg Dobrowsky i. dr. V splošnem prvotnega tiska Kopitarjevih originalov ni mogoče pohvaliti. K mestom v tekstu, kjer se je čutila potreba kakega pojasnila, so pod črto, (tu in tam tudi v tekstu), dodane pripombe, ki se od Kopitarjevih razlikujejo že po slovenskem jeziku, radi večje nazornosti pa jim je pristavljena še šifra (N). Ta komentar je seveda zaradi potrebnega varčevanja s prostorom omejen samo na najnujnejše. Služiti ima le za prvo informacijo. Strogo strokovni spis kakor n. pr. štev. 5, ki more zanimati predvsem ožjega strokovnjaka, saj ga tudi le ta more bližje razumeti, sploh ni komentiran. O tem pa, kaj naj bi se bilo komentiralo, so seveda lahko zelo subjektivna mnenja. K istim imenom so pojasnila praviloma podana na prvem, v posebnih primerih na najbolj ustrežajočem mestu.¹ Izravnati je to mogoče. razume se, po indeksu. Citirajo se v komentarju le bolj redka in specialna dela, medtem ko so opozorila na splošno dostopna, znana enciklopedična leksikalna dela zvečine opuščena. Citati na strani v izdaji navzdol v splošnem niso bili mogoči zbog predčasnega odtiskovanja posameznih pol na čisto. Kopitarjeve po današnjem stanju znanstva zastarele ali naravnost nepravilne trditve se le na važnejših mestih popravljajo. Ne popravljajo se tudi razni napačni podatki v literaturi o Kopitarju.

Pričujočo izdajo Kopitarjevih spisov se je dalo prirediti v Ljubljani, ker sta njegova in njegovega mecena barona Ž. Cojza biblioteka iz najdragocenejših sestavnih delov tukajšnje univerzitetne knjižnice. Pri tem mi je prijetna dolžnost, zahvaliti se njenemu uradništvu za veliko izkazano mi postrežljivost. Nekatero stare časopise in knjige sem prejel takisto iz knjižnice Narodnega muzeja. Od velike koristi mi je bila seveda tudi obsežna biblioteka Instituta za slovansko filologijo. Drugo korekturo je rade volje čital kolega univ. prof. dr. Janko Polec, ki mi je pri tem še to in ono nasvetoval, za kar se mu najlepše zahvaljujem. Toplo zahvalo moram izreči tako isto asistentu-volonterju v Institutu za slovansko filologijo dipl. phil. Vladu Novaku, ki je primerjal zadnjo korekturo in me požrtvovalno oskrboval z nekimi podatki in publikacijami iz univerzitetne knjižnice in od drugod. Tudi tiskarna se je potrudila, da bi izšla knjiga čim dostojnejše.

Na žalost ni bilo mogoče tej spominski knjigi priložiti slike slavnega moža. Njegov portret so pogrešali že l. 1815, kakor piše Vuk Kopitarju 18./30. marca 1815 iz Novega Sada: »... сви Вас любѣ и високо почитују, и волили бы Вас видити него Бор

¹ Tako je postopal tudi Kopitar.

zna šta. Гершић ме е криво, што нисам Ваше портре донео из Беча» (Vukova Preписка I 145). Zakaj ni od Kopitarja nobene slike, pripoveduje Kopitarjev intimni prijatelj Čeh M. I. Fesl (1788—1863) v Wiener Zeitung 3. novembra 1845, kar so objavile Novice III 184 v štev. 46 od 12. listopada 1845 v slovenskem prevodu: »Ker se je rajniki vsaciga, tudi nar manjšiga hlepenja časti ogibal, ni nikoli dovolil, de bi ga bili obličili, zatorej tudi njegoviga obličja ali podobe ni.« Zadnje ugotavlja takisto dr. Legis-Glückselig, Oesterreichische Blätter für Literatur und Kunst 1846, III 666, prip.: »Schade, daß kein Porträt von Kopitar existirt — nicht einmal eine Daguerretype.«¹ I. Navratil poroča po Miklošičevih besedah, da je bil Kopitar »srednje postave, rjavkastih las, bele kože, tankih usten in modrook, pogleda bistrega, vendar prijaznega« (Kopitarjeva spomenica str. 13). Kopitarju samemu pripominja Dobrovský 11. septembra 1815: »Es freut mich, dass Hr. Bandtke mit Ihren Haaren und Manieren wohl zufrieden ist« (Источники I 407). A Bandtkeju piše istega dne: »Mit Kopitars Haaren, wenn sie auch mehr als blond wären, kann auch ich zufrieden sein« (Korrespondence J. Dobrovského II 90). Po odprtju groba 10. oktobra 1897, torej 53 let po smrti, se je po tedaj sestavljenem protokolu našla še lobanja »gosto porastla s plavimi lasmi« (Ant. Knezova knjižnica IV 166). V »Beilage« k avgsturški »Allgemeine Zeitung« 11. maja 1841, štev. 131, str. 1042, podaja neki anonymus pod naslovom »Wiener Spiegelbilder« sledečo »sliko«, karakteristiko o Kopitarju: »Wer kennt nicht Kopitar? Eine literarische Perle erster Größe. Mit allen Welttheilen in Correspondenz, mit den meisten Slavisten in Fehde, überall ein Mephisto, anregender und heiterer als Asmodi, voll der feinsten Zweifelsucht, mit literarischer Feinfühlerei den Betrug aufstöbernd, darum jedes alte slavische Document auf Aechtheit prüfend, für die Südslaven gegen die Czechen kämpfend, dabei wirklich der gelehrteste Mann, der mir weit und breit begegnet ist, Lebemann und unter einer rauhen derben Außenseite lebenswürdig wie wenige: ein herrliches Menschenexemplar.« A neki tajni agent daje v dopisu na »K. K. Oberste Polizei und Censurs Hofstelle« že 4. septembra 1810 sledeče pričevalo o Kopitarju: »Er ist — bei aller äusseren Einfachheit — ein sehr feiner Kopf« (Зборник за историју, језик и књижевност српског народа beograjske akademije, II. oddelek, 3. knjiga, str. 48). V neizdani Kopitarjevi biografiji od dr. Legis-Glückseliga pa beremo: »... für sich und fast (wie er sich selbst ausdrückte) als heimliche Liebschaft trieb Kopitar das Griechische, unter dessen Autoren ihn,

¹ Dr. J. Glonar me je opozoril na mesto v Kopitarjevem »Briefjournalu« (glej gori str. XX, prip. 1), v katerem je pod 16. aprilom 1828 zabeleženo »dem Maler Schwind [s cirilico!] von Breslau f 20 CM«. Zbog pristavka »von Breslau« ni mogoče misliti na znanega, na Dunaju l. 1804 rojenega slikarja in risarja M. v. Schwind-a († 1871 v Monakovem). Prof. Fr. Stele pa mi je pojasnil, da je bil tedaj tudi iz Breslave slikar in litograf K. Schwindt (1797—1867). Zakaj mu je Kopitar dal omenjeno vsoto, se ne

der da selbst eine bedeutende humoristische Ader hatte, Aristophanes am meisten unterhielt und anzog¹ (Источники II 331). Jagićeva končna oznaka (Исторія славянској филологіи str. 214) se glasi: »Все, что (Копитаръ) дѣлалъ, было сдѣлано по собственной его инициативѣ, открыто и откровенно, побужденіем же всегда было его личное убѣжденіе и настроеніе. Нельзя отрицать, что у Копитара было очень много чертъ, напоминающихъ романтиковъ первыхъ десятилѣтій XIX. столѣтія, но онъ былъ, какъ во всемъ, такъ и въ своихъ романтическихъ увлеченіяхъ — человѣкъ въ высшей степени оригинальный.« То in drugo v Predgovoru, pa tudi v pripombah o Kopitarju navedeno naj, ker ni moglo imeti namena, podati kakšno izčrпно študijo o njem, vsaj v glavnem zadošča za njegovo splošno karakteristiko.

Kopitarjevi smrtni ostanki počivajo sedaj na ljubljanskem »Navju«, posmrtnem počivališču slovenskih zaslužnih mož. Grob oznanja v Ljubljani nekoliko restavriran na grobnik, ki so ga po njegovi smrti postavili njegovi prijatelji in katerega posnetek je zbog nedostatka slike priložen Kopitarjevi spomenici, izdani ob stoletnici rojstva 1880 od Slovenske Matice. Napis, ki ga nosi nagrobnik, mu je sestavil prijatelj M. I. Fesl:

**BARTHOLOMAEUS KOPITAR
CARANTANUS**

NATUS IN PAGO REPNJE AD AEMONAM

D. 23. M. AUGUSTI 1780

IN SLAVICIS LITERIS AUGENDIS

MAGNI DOBROVII

INGENIOSUS AEMULATOR

OBIIT VINDOBONAE D. 11. M. AUGUSTI 1844

da dognati. Z Breslavo je imel Kopitar tudi sicer zveze, in sicer po »Brief-journalu« s prof. C. E. C. Schneiderjem (Glasnik Muzejskega društva XIX 146: 9. julija 1823 i. dr., Источники II 844: 14. decembra 1840), dr. Wittejem (Glasnik str. 146: 16. februarja 1828) in prof. dr. Ritterjem (Источники II 844: 28. decembra 1840). Po datumu stoji posebno blizu podatek o dr. Witteju. K. Witte (1800—1883), jurist in dantolog, je bil tedaj univerzitetni profesor v Breslavi in je izdal v tistem času več spisov o Danteju (Allgemeine deutsche Biographie XLIII 595 sl., Leipzig 1898). Ali se je Kopitarjevo pismo ohranilo? Povod izplačane vsote ostaja nepojasnen.

¹ O tem prim. tudi Kopitarjevo avtobiografijo Dobrovskemu iz marca 1808 (Источники II 310).